

Наступствы Другой сусветнай вайны

Гісторыі
людзей, што
хаваюцца за
фотаздымкамі і
статыстыкай

Уступ

Карта Еўропы 1938 года

Крыніца: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:EUROPE_1929-1938_POLITICAL_MAP.svg

Legend: Europe 1929-1938

1) Persia (Iran)	10) Albania	19) Belgium
2) British Mandate of Palestine	11) Istria (Italy)	20) Balearic Islands (Spain)
3) Cyprus (British Crown Colony)	12) Sicily (Italy)	21) Andorra
4) Rhodes and Dodecanese (Italy)	13) Sardinia (Italy)	22) Northern Ireland (UK)
5) Crete (Greece)	14) Corsica (France)	23) Gibraltar (British Crown Colony)
6) East Prussia (Germany)	15) Switzerland	24) Spanish Morocco (Spain)
7) Free City of Danzig	16) Liechtenstein	25) Lithuania
8) Aland Islands (Finland)	17) Luxembourg	26) Greece
9) Gotland (Sweden)	18) Netherlands	27) British Mandate of Iraq

Карта Еўропы пасля Другой сусветнай вайны

Крыніца: http://www.diercke.com/kartenansicht_xtp?artId=978-3-14-100790-9&seite=36&id=17472&kartennr=4

Заданне 1

Карты паказваюць вынікі вайны – змены межаў. Знайдзіце і апішыце іх.

Заданне 2

Уявіце сабе чалавека, які ў 1938 годзе жыў у Брэслау або ў Брэст-Літоўску. Што магло з ім/ёй адбыцца падчас і пасля вайны? Уявіце як мінімум тры сцэнарыі.

Заданне 3

На якой з фатаграфій прадстаўленыя не толькі вынікі, але і наступствы Другой сусветнай вайны? Растворыце свой выбар.

Дрэздэн, частковы выгляд разбуранага цэнтра горада ўздоўж Эльбы ў напрамку Нойштата. У цэнтры выявы – Ноймаркт («Новы рынак») і руіны Фрауэнкірхе (царквы Багародзіцы). 1945 г.

Крыніца: Федэральны архіў (Bundesarchiv), Bild 146-1994-041-07 / невядомы аўтар / CC-BY-SA 3.0 https://en.wikipedia.org/wiki/Bombing_of_Dresden_in_World_War_II#/media/File:Bundesarchiv_Bild_146-1994-041-07,_Dresden,_zerstörtes_Stadtzentrum.jpg

Фантан «Дзіцячы карагод» на вакзальнай плошчы, Сталінград, пасля заканчэння Сталінградскай бітвы, 1943 г.

Фатаграфія: <https://waralbum.ru/287859/>

Варшава ў руінах, 1945 г.

Фатаграфія: <https://www.pikrepo.com/fcqnj/ruins-of-warsaw-in-1945-in-world-war-ii>

Крэфельд, пратэсты падчас так званай “Галоднай зімы”, 1947 г.

Крыніца: Федэральны архіў (Bundesarchiv), Bild 183-B0527-0001-753 / CC-BY-SA 3.0 https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Bundesarchiv_Bild_183-B0527-0001-753,_Krefeld,_Hungerwinter,_Demonstration.jpg

Разбомблены Мінск, 1941 г.

Крыніца: Федэральны архіў
(Bundesarchiv), Bild 141-2020 / CC-
BY-SA 3.0
https://en.wikipedia.org/wiki/Bombing_of_Minsk_in_World_War_II#/media/File:Bundesarchiv_Bild_141-2020,_Weißrussland,_Minsk,_Zerstörungen.jpg

Брэслау пасля бою, 1945 г.

Фатаграфія: Публічная ўласнасць, не
абароненая аўтарскім правам,
<https://waralbum.ru/45255/>

Аналіз крыніц – праца ў групах

Група А Карты міграцыі

Абмяркоўваючы пасляваенныя біяграфіі жыхароў Брэслаў і Брэста, вы, верагодна, разгледзелі магчымасць таго, што яны пераехалі ў іншыя месцы ў межах новых межаў іх даваенных краін, Германіі ці Польшчы адпаведна. Нашчадкі сям'і з Брэслаў цяпер могуць жыць у Кёльне, а выхадцы з Брэста – ва Уроцлаве (гэта значыць, у даваенным Брэслаў). Былі і іншыя працэсы, якія прывялі да пасляваеннай міграцыі: палітычныя рашэнні «вялікай тройкі» (Рузвельта, Чэрчыля і Сталіна) і пасляваенных урадаў нароўні з рашэннямі людзей, якія не хацелі падпарадкоўвацца гэтым рашэнням, і г.д.

Прааналізуйце карты, якія адлюстроўваюць некаторыя пасляваенныя міграцыйныя працэсы.

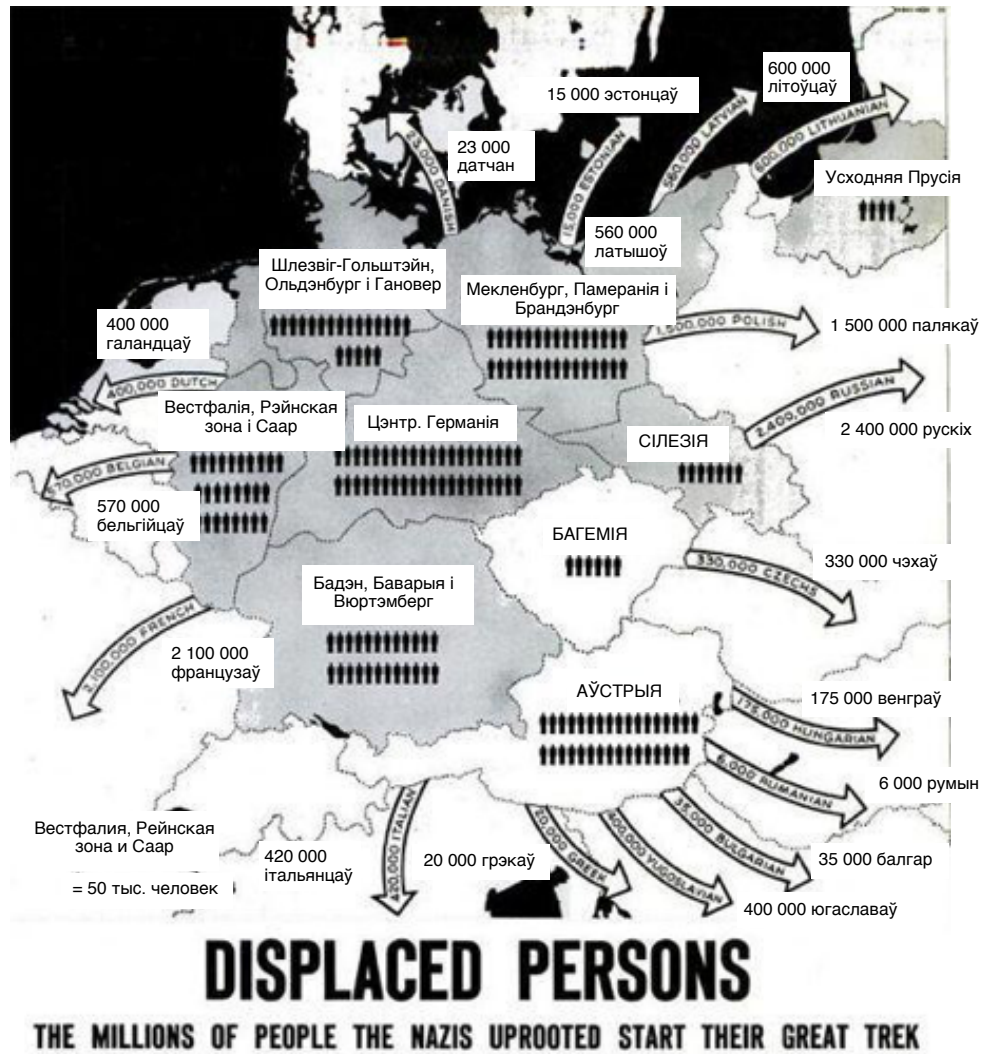
Пасляваенныя перасяленні і прымусовая высылка ў Германію

Крыніца: Stiftung Haus der Geschichte der Bundesrepublik Deutschland
<https://www.hdg.de/lemo/kapitel/nachkriegsjahre/alltag/flucht-und-vertreibung.html>

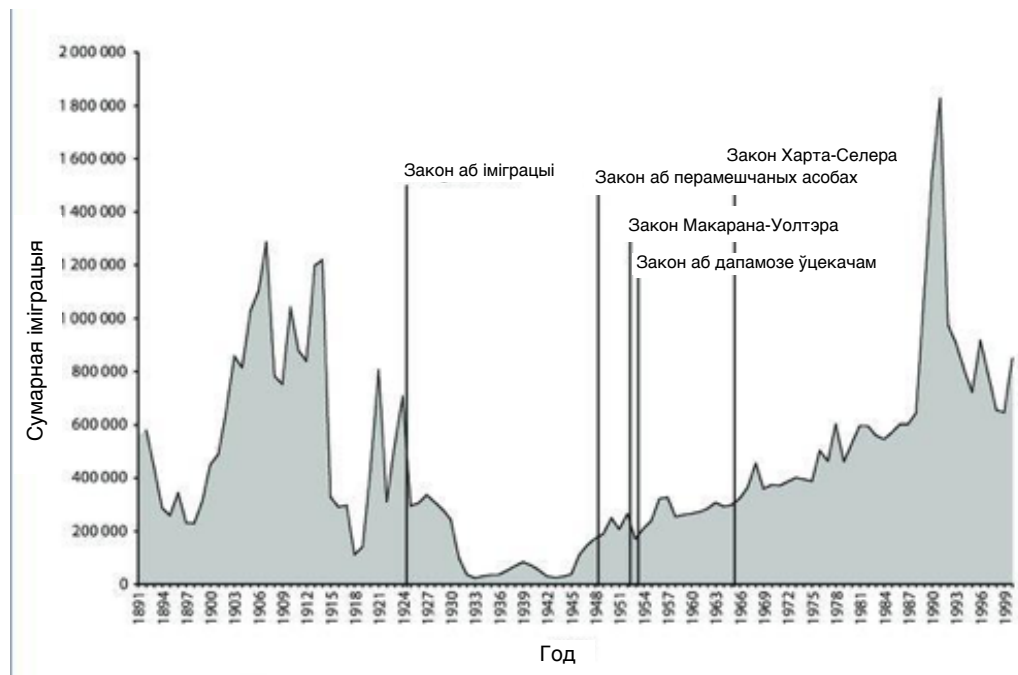
Часопіс «Лайф», май 1945 г. 9 000 000 перемешчанаў замежнікаў пакідаюць Германію

Крыніца: demons.swallowthesky.org
<https://www.pinterest.cl/pin/482729653788619745/>

Перамешчаныя асобы
 Мільёны чалавек, якіх нацысты гвалтоўна пазбавілі месца жыхарства, пачынаюць свой вялікі пераход

У ЗША:

Крыніца. 2000 г. Статыстычны штогоднік Службы іміграцыі і натуралізацыі ЗША. Даступны па спасылцы: https://www.researchgate.net/figure/Total-immigration-to-the-United-States-1891-through-1999_fig2_8647216 на дату доступу 25 лютага 2004 года.

Крыніца: Ласкава прадстаўлена выдавецкім домам "Nowa Era", Варшава, Польшча, www.nowaera.pl

- Кім былі створаныя гэтыя крыніцы? Які пункт гледжання яны прадстаўляюць? Як вы гэта зразумелі?
 - Якім чынам міграцыя пазначаная на карце? Якія міграцыйныя аспекты відавочныя, а якія – не? Або: што трэба запазычыць з іншых крыніц для таго, каб цалкам разумець тое, што адлюстравана на картах?
 - Які сэнс нясе ў сабе кожная з крыніц, акрамя прадстаўлення статыстычных дадзеных?
- ➔ **Прывядзіце** тры аргументы ў падтрымку сцвярджэння аб тым, што абмежаваная этнічная разнастайнасць стала адным з наступстваў Другой сусветнай вайны ў Еўропе.
- ➔ **Калектыўна** абмяркуйце, якія іншыя доўгатэрміновыя наступствы маглі ў сабе несці масавыя міграцыйныя плыні па заканчэнні Другой сусветнай вайны. Прапануйце па меншай меры тры такія наступствы і абгрунтуйце свой выбар.

Піраміда насельніцтва адлюстроўвае размеркаванне насельніцтва пэўнай краіны (або рэгіёна) па ўзросце і поле ў пэўнай часовай кропцы. У сваім “натуральным” выглядзе піраміда найбольш шырокая ў ніжняй частцы, з амаль сіметрычным размеркаваннем мужчын і жанчын (гэта значыць хлопчыкаў і дзяўчынак ва ўзросце 0-10 гадоў), паступова звужаючыся ў старэйшых узростах груп. З біялагічных прычын хлопчыкаў звычайна трохі больш, чым дзяўчынак, а жанчын старэйшага ўзросту крыху больш, чым мужчын. Аднак гістарычныя падзеі, напрыклад войны, міграцыі, эпідэміі і інш., могуць прыводзіць да змянення (а часам і да павелічэння) пэўных узростах ці гендарных груп насельніцтва.

Па ацэнках, у Другой сусветнай вайне загінула каля 75 мільёнаў чалавек, у тым ліку каля 20 мільёнаў салдат.

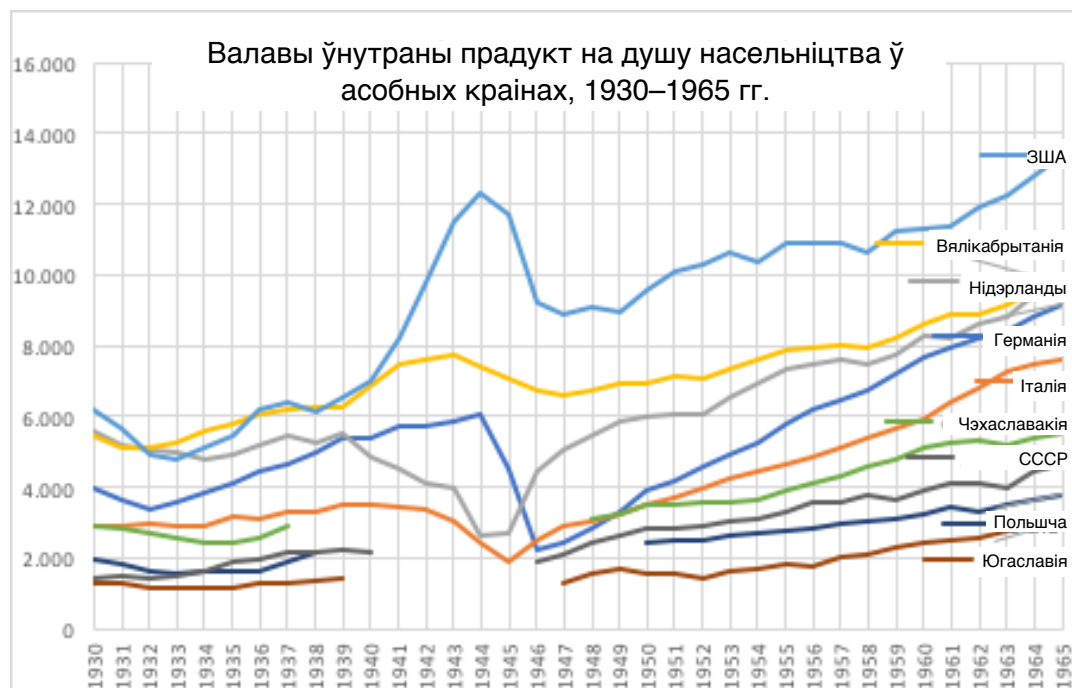
Пакажыце, як гэты вынік адлюстроўваецца ў дэмаграфічных пірамідах асобных краін у наступныя гады: 1950, 1960 і 1980.

→ **Прывядзіце** тры аргументы ў падтрымку наступнага сцвярджэння: нягледзячы на тое, што большасць ахвяр Другой сусветнай вайны былі грамадзянскімі асобамі, піраміды насельніцтва выразна адлюстроўваюць страты сярод вайскоўцаў.

→ **Прасачыце** паваеннае пакаленне «бэбі-бумераў» у пірамідах. Як можна выкарыстоўваць піраміды ў якасці доказу таго, што пакаленне «бэбі-бумераў» стала адным з наступстваў Другой сусветнай вайны?

→ **Знайдзіце** два іншыя кароткатэрміновыя і два доўгатэрміновыя наступствы Другой сусветнай вайны для насельніцтва аналізаванай вамі краіны.

Крыніца: Статыстычныя дадзеныя праекта "Мэдэсан". <https://www.rug.nl/ggdc/historicaldevelopment/maddison/?lang=en>

Дадзеныя па іншых краінах можна дастаткова лёгка генерываць.

Валавы ўнутраны прадукт (ВУП) адлюстроўвае кошт усёй вырабленай прадукцыі і паслуг, якія былі набытыя ў пэўнай краіне за пэўны перыяд часу (як правіла, за пэўны год).

Паказчык "ВУП на душу насельніцтва" разлічваецца шляхам дзялення ВУП на колькасць жыхароў дадзенай тэрыторыі. Такім чынам, з некаторымі агаворкамі, можна параўнаць матэрыяльнае становішча людзей, якія жывуць у вялікіх і малых краінах.

На графіку паказаныя змены ВУП на душу насельніцтва ў асобных краінах да, падчас і пасля Другой сусветнай вайны. Звярніце ўвагу на той факт, што некаторыя дадзеныя па ваенным перыядзе адсутнічаюць.

- 1 Калі нямецкае насельніцтва пачало адчуваць на сабе эканамічныя наступствы ваеннага часу?
- 2 Калі пачалося пасляваеннае аднаўленне ў Германіі, Італіі і Нідэрландах?
- 3 Колькі часу спатрэбілася Нідэрландам для аднаўлення матэрыяльнага становішча сваіх грамадзян?
- 4 А Германіі?
- 5 Як адрозніваліся сітуацыі ў ЗША і Вялікабрытаніі?
- 6 Якім чынам графік адлюстроўвае «жалезную заслону» і падзел Еўропы на Усходнюю і Заходнюю?
- 7 **Прыведзіце** тры аргументы ў падтрымку сцвярджэння аб тым, што эканамічныя наступствы Другой сусветнай вайны ва Усходняй Еўропе былі больш цяжкімі ў параўнанні з наступствамі на Захадзе.

Вынікі

Прадстаўленне вынікаў работы кожнай з груп; упор пры гэтым трэба зрабіць на пунктах, якія падводзяць вынік груп у выдзеленых заданнях.

Дадатковае заданне. Выкарыстоўваючы крыніцы, прааналізаваныя групамі А–В, адкажыце на наступнае пытанне:

- 1 Чаму пасля Другой сусветнай вайны многія перамешчаныя асобы з Усходняй Еўропы прынялі рашэнне атабарыцца ў ЗША?
- 2 Ці павінны мы выкарыстоўваць прадстаўленыя паказчыкі ВУП на душу насельніцтва, нягледзячы на тое, што яны не ўлічваюць змены межаў і міграцыі?

Гісторыі людзей, якія хаваюцца за статыстыкай

Перажыты вопыт і наступствы вайны натхнілі мноства пісьменнікаў і паэтаў з розных краін. Супастаўце ўрыўкі з пасляваенных вершаў з адной з праблематых, прадстаўленых групай крыніц і прааналізаваных у гэтым занятку:

- А Фотаздымкі: руіны.
- Б Карты: змены межаў.
- В Карты і дыяграмы: міграцыя.
- Г Графікі: піраміды насельніцтва.
- Д Графікі: ВУП на душу насельніцтва.

1 **Томас Венцлава, «На поўдзень ад праспекта»** (урывак)

У баку, у ціхім месцы, змяніўшы сваё імя,
Напісанае раней на столькіх мовах,
Locus amoenus майго юнацтва хаваўся паміж піваварняй,
Вільготным праходам брамы, пакрытай шнарамі тынкоўкай
І помнікам, які кожныя дзесяць год пагражаюць знесці.
Тыя ж дарогі да школы, што і да вайны, але іншая краіна.
Лютаўскае сонца, якое паліць сцены, свеціць гэтак жа, як і тады.

Крыніца: <http://vilniusreview.com/poetry/211-tomas-venclova>

2 **Чэслаў Мілаш, «І ззяў гэты горад...»** (урывак)

І ззяў гэты горад, калі вярнуўся я гады пазней,
твар за адваротам паліто, хаця нікога ўжо і не засталася
З тых, перад кім я мог бы быць абавязаны,
Мой сорам не вечны, правіны прабачаны.
І ззяў гэты горад, калі вярнуўся я гадамі пазней.

“І ззяў гэты горад...”, 1963 г.

Крыніца: Classic Poetry Series,
https://www.poemhunter.com/i/ebooks/pdf/czeslaw_milosz_2013_12.pdf

3 Мікалай Маёраў, «Нам не дадзена ціха згніць у магіле ...»

Нам не дадзена спакойна згніць у магіле —
Ляжаць навывядку, і, прыадчыніўшы труны, —
Мы чуем гром перадранішняй страляніны,
Заклік ахрыплай падковай трубы
З вялікіх дарог, якімі хадзілі.

Мы ўсе уставы ведаем на памяць.
Што гібель нам? Мы нават смерці вышэй.
У магілах мы пашыхтаваліся ў атрад
І чакаем загада новага. І няхай
Не думваюць, што мёртвыя не чуюць,
Калі пра іх нашчадкі гавораць.

1942 г.

Крыніца: Poetry Lovers Page

https://www.poetryloverspage.com/yevgeny/miscellaneous/mayorov/we_are_not_blessed.html

4 Майя Трахімчык, «Наразаючы хлеб» (урывак)

Мацярынскі голад. Агромністы рондаль гарачай вады
І ссечанага пустазелля – камеза, лабода –
Яна навучыла яе вызначаць іх па лісцю,
На ўсялякі выпадак – і лыжка мукі
Для смаку. Абед на дваццаць чалавек,
Якія туляцца ў двух пакоях дома.

Увесну было горш за ўсё – кветкі, спевы птушак,
І няма чаго есці. Чакалі саспяваючае жыта і бульбу.
Кладуўка пустая. Яна была галодная. Заўсёды галодная.
Часам яна ела сырую пшаніцу. Такую зялёную,
Што ад перажаваных ядраў – яшчэ малочыстых –
Ёй станавілася кепска.

Праз трыццаць год пасля вайны,
Яе маці хавала папяровыя пакеты з хлебнымі сухарамі
На верхняй паліцы яе варшаўскай кухні.
Дваццаць, трыццаць пакетаў... Дастаткова на месяц.
«Ніколі не выкідай хлеб», – гаварыла ей маці.
«І памятай, што вайна – гэта голад». [...]

2014 г.

Крыніца: Writing the Polish Diaspora: Slicing the bread by Maja Trochimczyk,

<http://writingpolishdiaspora.blogspot.com/2014/07/slicing-bread-by-maja-trochimczyk.html>

5 **Д'юла Йеш (1902–1983), «Жах»** (урывак)

[...] Быццам палаючы цярновы куст Маісея,
Кожны снарад, з раптоўным свістам,
выбухае, штосьці ўскрыкнуўшы,
быццам спробы Бога ці Лёсу штосьці прамовіць.

У аледзянелым снезе тратуара
Я бачыў чалавечую галаву,
Падобна барэльефу, растаптанаму
Пад шынамі нечалавечых колаў.

Я бачыў, як немаўля, яшчэ сляпое,
Прыціснулася да мёртвай маці:
Не малако смактаць, а кроў,
Кроў, у абмен на ваўнянае покрыва.

Дзіця, узяўшы крывавы твар,
Раптам ускрыкнула да мёртвых.
Яго маці – самае гэта месца;
Ён сам – тыя гады, што надыдуць наперадзе.

1945 г.

Крыніца: Classic Hungarian Poems of the Second World War - Hungarian Review,
bit.ly/3jk5QeU

Інфармацыя для настаўнікаў

Уступ

Занятак пачынаецца з выкарыстання звыклых вучэбных матэрыялаў (гістарычных карт) і размінкавага дыялогу паміж выкладчыкам і навучэнцамі.

Заданне 1 **Карты паказваюць вынікі вайны – змены межаў. Знайдзіце і апішыце іх.**

Каментарый выкладчыка: Падобныя змены межаў спалучаныя з больш глыбокімі наступствамі палітычнага, ваеннага, эканамічнага, а таксама гуманітарнага характару.

Заданне 2 Уявіце сабе чалавека, які ў 1938 годзе жыў у Брэслау або ў Брэст-Літоўску. Што магло з ім/ёй адбыцца падчас і пасля вайны? Уявіце як мінімум тры сцэнарыі.

Каментарый выкладчыка: Ці заўважылі вы, што наступствы могуць быць як кароткатэрміновымі, так і доўгатэрміновымі? Кароткатэрміновыя наступствы лягчэй заўважыць, у той час як доўгатэрміновыя могуць аказваць больш глыбокі ўплыў на жыцці людзей.

Дадатковая інфармацыя і вучэбныя матэрыялы: ветэраны Другой сусветнай і Карэйскай войнаў запоўнілі анкету аб перажытым вопыце і цяперашнім псіхалагічным успрыманні вайны. Дзевятнаццаць працэнтаў з іх набралі суму балаў вышэй за парогавае значэнне як па Апытальніку агульнага стану здароўя, так і па Шкале ацэнкі ўплыву траўматычнай падзеі (звязанай з вайной); гэтыя вынікі паказваюць, што праз больш чым 50 гадоў пасля вайны многія ветэраны ўсё яшчэ адчуваюць праблемы ў сувязі з перажытым на вайне. [...] Атрыманыя дадзеныя сведчаць аб тым, што наступствы траўматычнага вопыту, такога як вайна, могуць захоўвацца і ў далейшым жыцці.

<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13607860120038393?journalCode=camh20>

Каментарый выкладчыка – працяг: Калі маці загінула падчас вайны, яе дзеці могуць адчуваць траўму на працягу ўсяго жыцця і перадаваць яе наступным пакаленням. У гэтым уроку мы прыйдзем ад вынікаў да наступстваў вайны. Тут магчымы кароткі папярэдні абмен меркаваннямі аб «выніках» адносна «наступстваў».

Заданне 3 **На якой з фатаграфій прадстаўлены не толькі вынікі, але і наступствы Другой сусветнай вайны? Растлумачце свой выбар.**

Пры жаданні можна дадаць больш фатаграфій, у прыватнасці тых, што адлюстроўваюць падзеі лакальнай гісторыі: горада даваеннага перыяду, пасляваенныя руіны [вынікі] і пасляваенныя перамены [наступствы].

Навучэнцы атрымліваюць камплекты першакрыніц: фатаграфіі гарадскіх руін, карты міграцый, дэмаграфічныя схемы і графікі эканамічнага развіцця. Ім таксама прысвойваецца краіна, на якой яны павінны засяродзіць сваю ўвагу (кожнаму вучню, пары, групе/шэрагу прысвойваецца адна краіна; выкладчык таксама можа засяродзіць увагу на роднай для навучэнцаў краіне ці на дзвюх абраных краінах).

Пасля выкладчык чытае лекцыю аб наступствах Другой сусветнай вайны, звяртаючы асноўную ўвагу на: 1) палітычныя змены: межы і ўрады; 2) дэмаграфічныя змены: смерць, міграцыя, бэбі-бум; 3) эканамічныя наступствы: ад руін да развіцця.

Пры праслухоўванні лекцыі навучэнцы павінны вызначыць крыніцы, якія адносяцца да развіцця ў іх краіне і адпавядаюць зместу лекцыі. У якасці дамашняга задання ім будзе прапанавана ахарактарызаваць наступствы Другой сусветнай вайны ў абранай імі краіне, выкарыстоўваючы крыніцы як ілюстрацыі і абгрунтоўваючы свае сцвярджэнні.

Схема выкладчыцкай лекцыі: Вайна забрала шмат жыццяў, асабліва жыццяў маладых людзей, але было шмат загінулых і сярод грамадзянскага насельніцтва ўсіх узростаў груп (у краінах, якія перажылі акупацыю), у прыватнасці сярод яўрэяў. Мёртвыя не ўваскрасаюць, але ў многіх краінах мы назіраем з'яву так звананага «бэбі-буму» – пасляваеннага павелічэння нараджальнасці. Гэтыя дзеці змянілі не толькі жыцці ўласных сем'яў, але і аказалі ўздзеянне на эканоміку (напрыклад, значна ўзраслі патрэбы ў дзіцячай вопратцы, падгузніках, цацках і г.д.), сацыяльнае жыццё (дэкрэтны адпачынак, дзіцячыя сады, школьныя будынкі, вучэбныя прылады) і культуру (музыка і тэлевізійныя праграмы для дзяцей, мода і г.д.).

Эканамічная катастрофа, прынесеная вайной у многія краіны Еўропы, змянілася пасляваенным аднаўленнем. Эканамічны бум працягваўся на працягу многіх гадоў (гэтае пытанне мае патрэбу ў асобным аналізе, але яго варта згадаць у кантэксце наступстваў вайны). Змены межаў прывялі да шырокамаштабных міграцый. Многія людзі страцілі свае дамы ці былі выгнаныя і вымушаныя шукаць новую ідэнтычнасць. Змяняліся назвы вуліц і гарадоў, узніклі пэўныя цяжкасці з уключэннем новых тэрыторый у кіраванне краінай, эканоміку, транспарт, а таксама ў сувязі з пераадоленнем страт, выкліканых вайной. Усё гэта прыводзіла да ўзнікнення пытанняў пра тое, што трэба аднаўляць, а што не; што павінна быць ушанавана (урок Дар'і Касяковай аб мемарыялізацыі Другой сусветнай вайны ў розных краінах), а пра што варта забыцца.

Каментарый выкладчыка: Многія гістарычныя даследаванні заснаваныя на апаведальных дакументах, такіх як дзённікі, мемуары/успаміны, апаведанні, апублікаваныя ў газетах і часопісах. Нават афіцыйныя справаздачы распавядаюць нам пэўныя гісторыі. Але часам гісторыкі выкарыстоўваюць і «неапрацаваныя» дадзеныя: лічбы, выкладанне фактаў, дакументальныя фатаграфіі. Самі па сабе такія дадзеныя не распавядаюць гісторыі, але гісторыкі старанна працуюць з тым, каб выявіць такія гісторыі і патлумачыць з іх дапамогай мінулае. Навукоўцы ілюструюць лічбы з дапамогай графікаў і дыяграм, выкладанне фактаў – з дапамогай карт. Заўсёды трэба памятаць, што (як і ў выпадку са зменамі межаў) за статыстыкай і фактамі хаваецца чалавечы вопыт. У гэтым занятку вы прааналізуеце розныя тыпы статыстычных крыніц і навучыцеся бачыць чалавечыя гісторыі, схаваныя за аб'ектамі, сімваламі і лічбамі.

Клас працуе ў трох групах. Кожная група атрымлівае працоўны камплект з заданнямі, пытаннямі і крыніцамі (у выглядзе папяровых копій або спасылак). Заданні накіраваныя на тое, каб навучэнцы навучыліся «чытаць як гісторыкі» (згодна з метадыкай, распрацаванай Сэмам Уайнбургам), спасылаючыся пры гэтым на розныя тыпы крыніц, не толькі тэкставыя. Затым навучэнцы выкарыстоўваюць

вынікі свайго аналізу крыніц для абгрунтавання ўласных сцверджанняў – па сутнасці, высновы іх аналізу становяцца аргументамі. Выкладчык можа выкарыстоўваць гэтае практыкаванне як магчымасць папрактыкавацца ў напісанні аргументаваных эсэ. Тэзіс прадстаўлены ў рабочым камплекце. Навучэнцы могуць абмяркоўваць яго ў працоўных групах і на працягу агульнай прэзентацыі, а затым раскрыць яго ў сваіх індывідуальных пісьмовых заданнях (на аснове рэкамендацый Чонсі Монтэ-Сано па развіцці аргументаванага пісьма).

Калектыўна абмяркуйце, якія іншыя доўгатэрміновыя наступствы маглі ў сабе несці масавыя міграцыйныя плыні па заканчэнні Другой сусветнай вайны. Прапануйце па меншай меры тры такія наступствы і абгрунтуйце свой выбар.

[Большасць крыніц адлюстроўваюць пункт гледжання краіны, у якой яны былі створаныя. Міграцыя на картах паказаная стрэлкамі, якія ўказваюць у кірунку міграцыі; памеры стрэлак таксама могуць мець значэнне. Стрэлкі могуць распавесці пра геаграфічныя аспекты і маштабы міграцыі. Стрэлкі паказваюць, наколькі агромністай па маштабах і дынаміцы была пасляваенная міграцыя.]

Група Б: Дэмаграфічная статыстыка

[Піраміды размешчаны ў канцы плана ўрока, створаны на сайце populationpyramid.net; сайт прадстаўляе дадзеныя па многіх краінах свету пачынаючы з 1950 года, што дазваляе выкладчыку ствараць піраміду(ы), адпаведную(ыя) лакальным інтарэсам класа.]

Самыя нізкія суадносіны мужчын да жанчын ва ўзроставай групе 20-30 гадоў (прыблізна) у гады вайны адлюстроўвае колькасць салдат, якія загінулі на вайне. З цягам часу гэтая вузкая група прасоўваецца ўверх па пірамідзе, а выжылыя становяцца прадстаўнікамі старэйшага пакалення.

“Бэбі-бумеры”, наадварот, шырокая пакаленчая група, непасрэдна пад «страчаным» пакаленнем вайны. “Бэбі-бумеры” таксама рухаюцца ўверх па меры таго, як праходзіць час.

Група В Эканоміка: статыстычныя дадзеныя па валавым унутраным прадукце (ВУП)

Адказы на пытанні:

[1. 1944 год. 2. Германія 1946 год, Італія і Нідэрланды 1945 год. 3. Да 1948 года. 4. Да 1956 года, аднак даваенная сітуацыя была лепшай, чым у Нідэрландах. 5. Не адчулі эканамічнага крызісу падчас вайны і выйшлі на высокія тэмпы росту пасля вайны. 6. Аднаўленне адбывалася значна хутчэй на Захадзе, у той час як у краінах савецкага блоку сапраўднай дынамікі не назіралася. 7. Больш глыбокі крызіс, запаволенне аднаўленне, агульная кепская эканамічная сітуацыя на працягу многіх гадоў пасля вайны, адсутнасць эканамічнага ўздыму.]

Вынікі

Прадстаўленне вынікаў работы кожнай з груп; упор пры гэтым трэба зрабіць на пунктах, якія падводзяць вынік груп у выдзеленых заданнях.

Варта адзначыць, што аналізаваныя дадзеныя не адлюстроўваюць усіх наступстваў Другой сусветнай вайны. Насамрэч вайна адбілася на ўсім, на кожным аспекце чалавечага жыцця, і яе наступствы захоўваліся на працягу вельмі многіх гадоў. Гэта і ёсць так званы «эфект матылька», дзе кожная маленькая падзея мае свае гістарычныя наступствы, а такі значны эпізод, як Другая сусветная вайна, – тым больш.

Элементы, прадстаўленыя ў розных крыніцах, не былі асобнымі падзеямі; наадварот, яны былі ўзаемазвязаныя і адбываліся разам. Акрамя таго, былі і другія элементы; верагодней за ўсё, мы ніколі не зможам вызначыць, зразумець і растлумачыць абсалютна ўсе наступствы Другой сусветнай вайны.

Дадатковае заданне

Выкарыстоўваючы крыніцы, прааналізаваныя групамі А–В, адкажыце на наступныя пытанні:

- 1 Чаму пасля Другой сусветнай вайны многія перамешчаныя асобы з Усходняй Еўропы прынялі рашэнне застацца ў ЗША? [У ЗША хутка расла эканоміка; ЗША праводзілі лаяльную палітыку ў адносінах да імігрантаў; сітуацыя на радзіме імігрантаў была занадта цяжкай/неспрыяльнай; родныя гарады і вёскі імігрантаў увайшлі ў склад іншых краін; імігранты не хацелі жыць ва ўмовах савецкага панавання і камуністычнай улады, тады як ЗША прапаноўвалі дэмакратыю і свабоду.]
- 2 Ці павінны мы выкарыстоўваць прадстаўленыя паказчыкі ВУП на душу насельніцтва, нягледзячы на тое, што яны не ўлічваюць змены межаў і міграцыі? [Так, у сувязі з адсутнасцю больш якасных дадзеных у многіх выпадках.]

Гісторыі людзей, якія хаваюцца за статыстыкай

Гэты раздзел змяшчае паэтычныя творы (вышэй прадстаўлены асобныя вершы) для разумення індывідуальнага, эмацыйнага аспекту наступстваў вайны.

Калі няма часу (або жадання) на аналіз паэзіі, усё ж рэкамендуем разгледзець чалавечы аспект тым ці іншым чынам. Навучэнцы могуць абмеркаваць дома, з якімі наступствамі вайны сутыкнуліся іх сем'і (ці суседзі), а таксама запісаць адзін такі прыклад і паразважаць, ці адпавядаюць яны тым маштабным наступствам, якія абмяркоўваліся падчас занятку. Выкладчык можа прапанаваць такое дамашняе заданне, абапіраючыся на ўласны сямейны вопыт. [Напрыклад, мае бабуля і дзядуля жылі да вайны ў месцы, якое ўваходзіла ў склад Польшчы, а потым увайшло ў склад савецкай Украіны, што стала прычынай іх пераезду ў Ніжнюю Сілезію (былыя нямецкія землі, якія сталі тэрыторыяй Польшчы пасля вайны). Яны даволі лёгка ўладкаваліся на новым месцы і з гонарам гаварылі пра паляпшэнне ўмоў свайго штодзённага жыцця; яны крытыкавалі спробы навязвання камуністычным рэжымам марксісцкай дактрыны, у прыватнасці прапаганду атэізму і дыскрымінацыю каталіцкай царквы. Тым не менш яны цанілі эгалітарны характар вышэйшай адукацыі ў камуністычнай Польшчы, што дазволіла іх дзецям паступіць ва ўніверсітэты: гэта было б практычна немагчыма ў папярэднія дні для бедных сялян з далёкіх вёсак.]

Вершы пераходзяць ад агульнага да індывідуальнага, ад вельмі рацыянальнага да эмацыйнага. Яны вяртаюць да ідэі, якая абмяркоўвалася ў размінкавым практыкаванні, калі вучні разглядалі змены межаў на картах і наступствы такіх змен для асобных жыхароў асобных гарадоў, што дазваляе разгледзець чалавечыя твары і лёсы за “халоднымі” гістарычнымі працэсамі і іх візуалізацыяй.

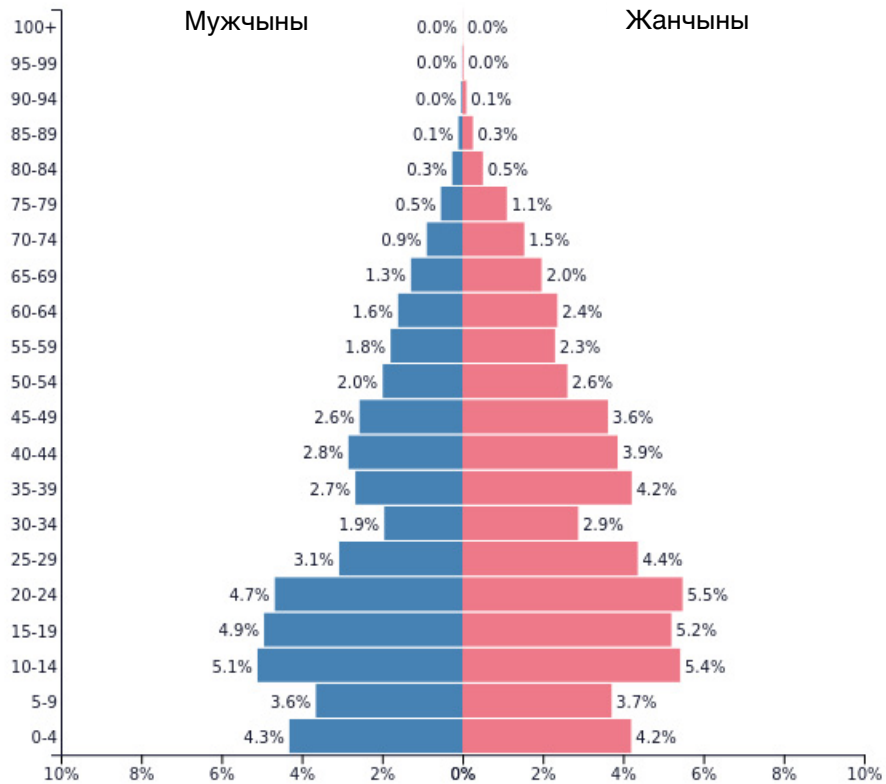
Адказы: 1Б, 2В, 3Г (смерць), 4Д, 5А.

[Вышэй прадстаўлена некалькі вершаў; пры жаданні можна дадаць больш паэзіі (або прозы).]

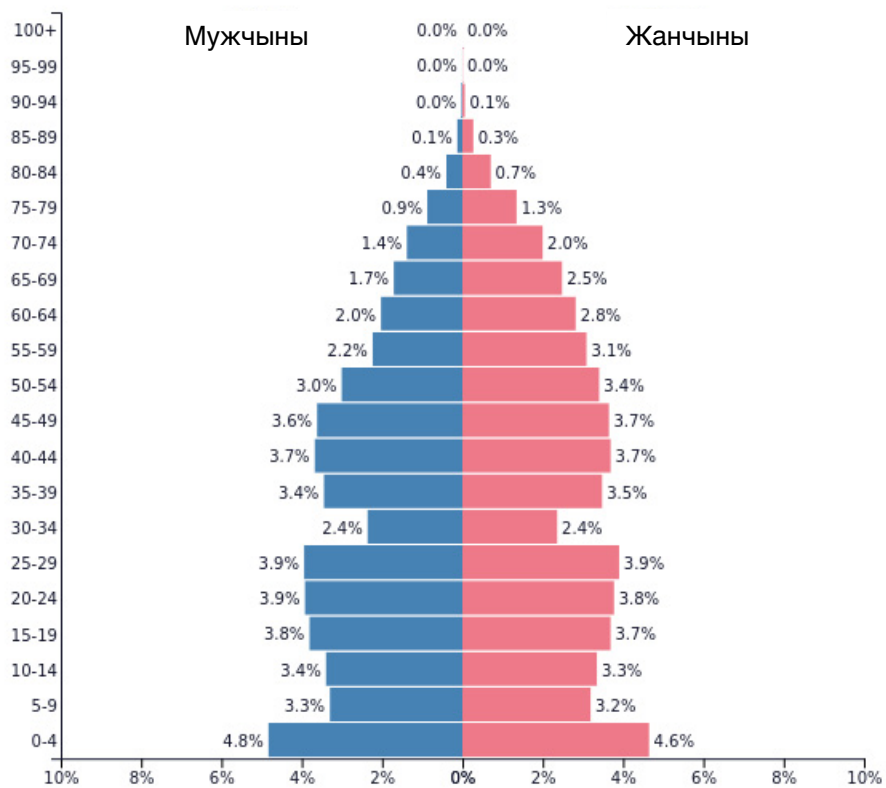
Насельніцтва пасля Другой сусветнай вайны

1950

PopulationPyramid.net

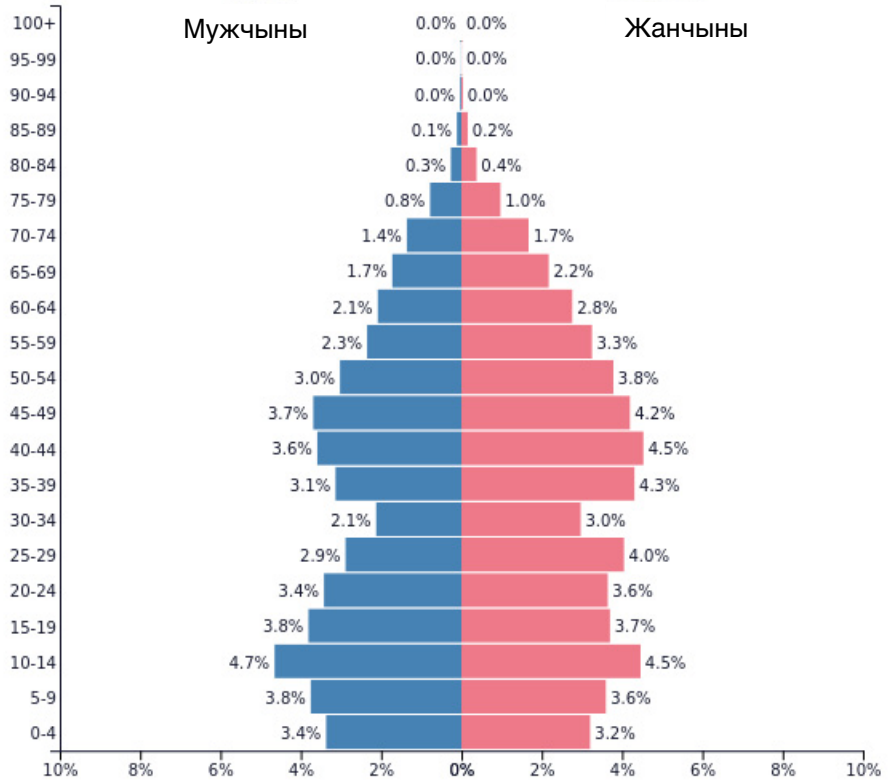
Беларусь – 1950 г.
Насельніцтва: 7 745 003

PopulationPyramid.net

Францыя – 1950 г.
Насельніцтва: 41 833 873

1950

PopulationPyramid.net

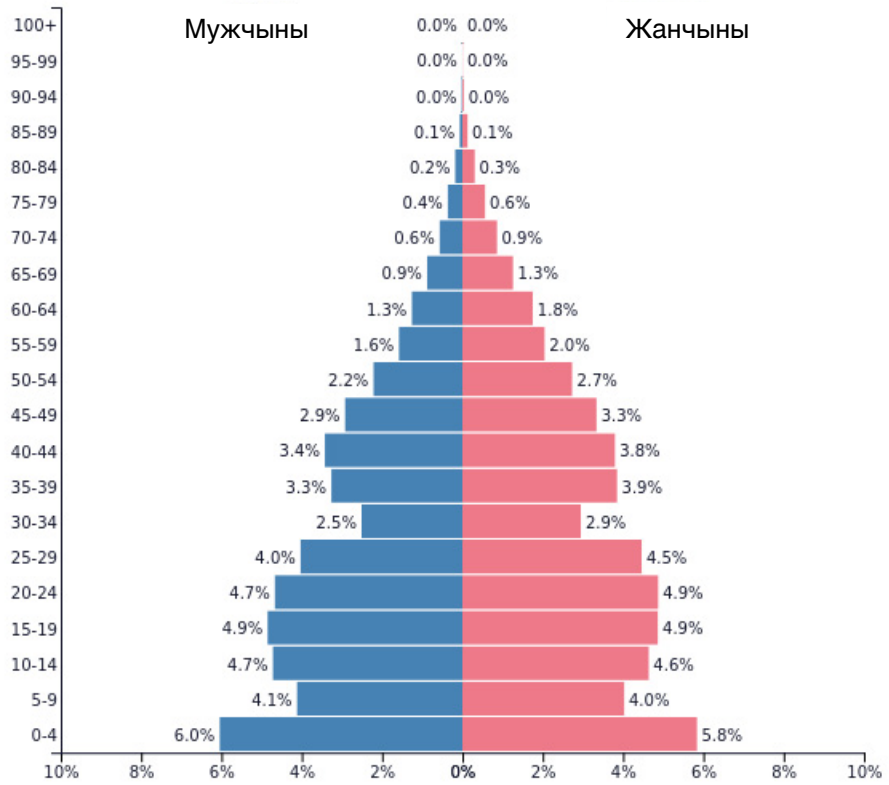
Германія – 1950 г.
Насельніцтва: 69 966 252

PopulationPyramid.net

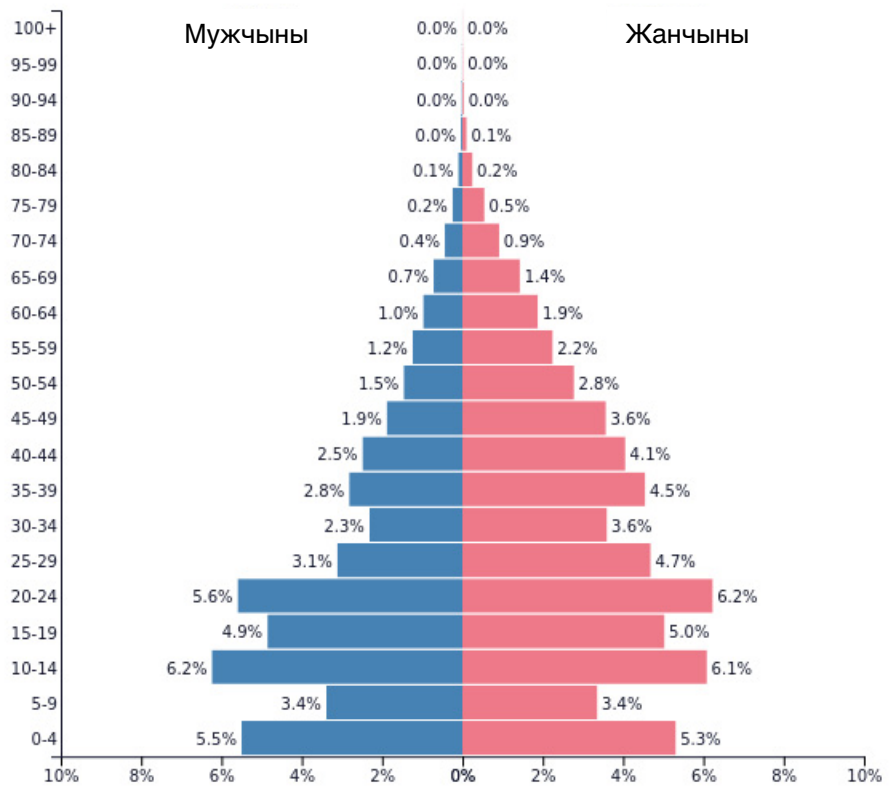
Літва – 1950 г.
Насельніцтва: 2 567 406

1950

PopulationPyramid.net

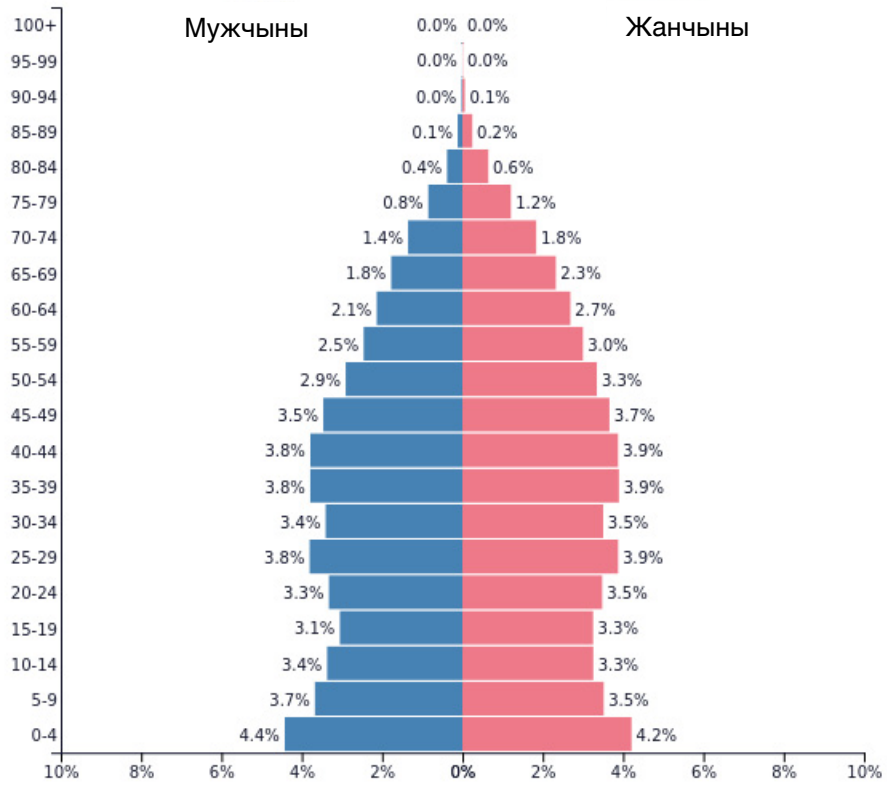
Польща – 1950 г.
Насельніцтва: 24 824 007

PopulationPyramid.net

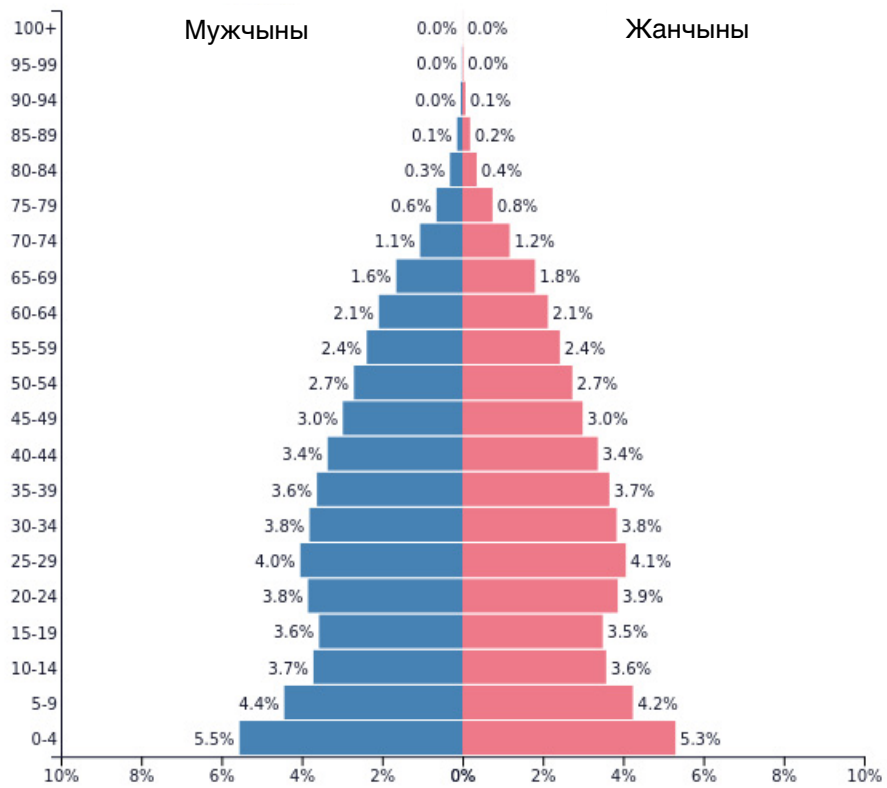
Російська Федерація – 1950 г.
Насельніцтва: 102 798 649

1950

PopulationPyramid.net

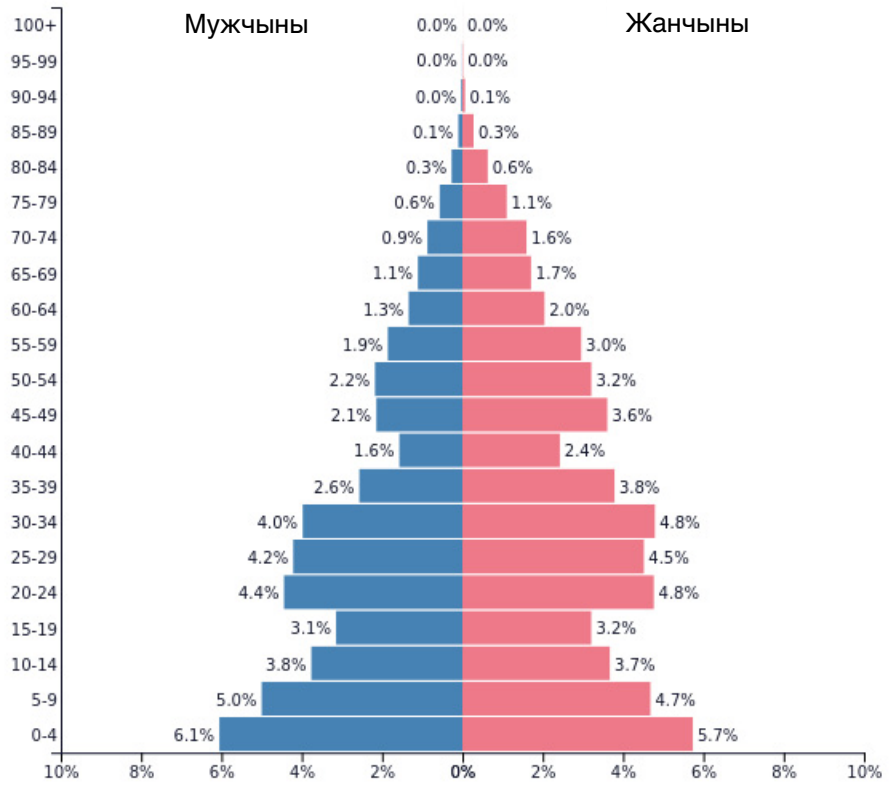
Вялікабрытанія – 1950 г.
Насельніцтва: 50 616 019

PopulationPyramid.net

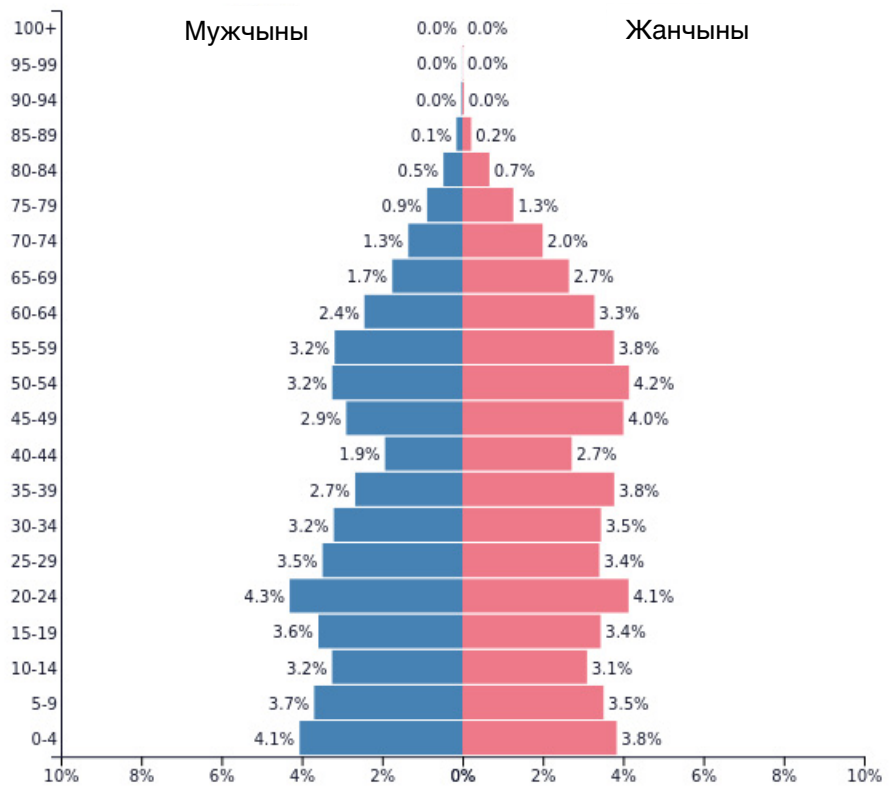
Злучаныя Штаты Амерыкі – 1950 г.
Насельніцтва: 158 804 396

1960

PopulationPyramid.net

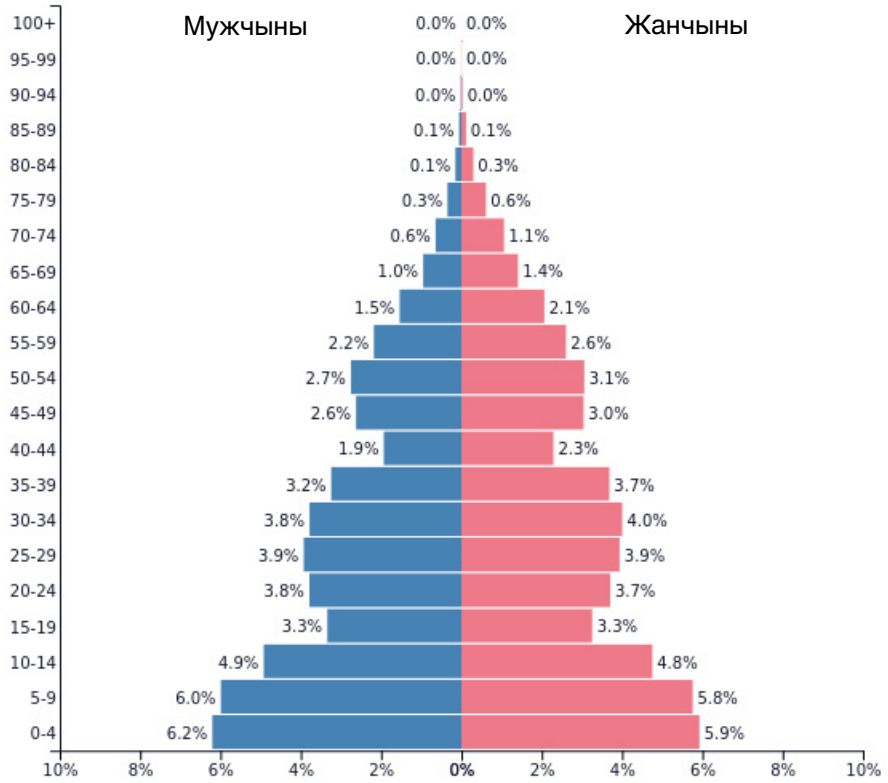
Беларусь – 1960 г.
Насельніцтва: 8 124 881

PopulationPyramid.net

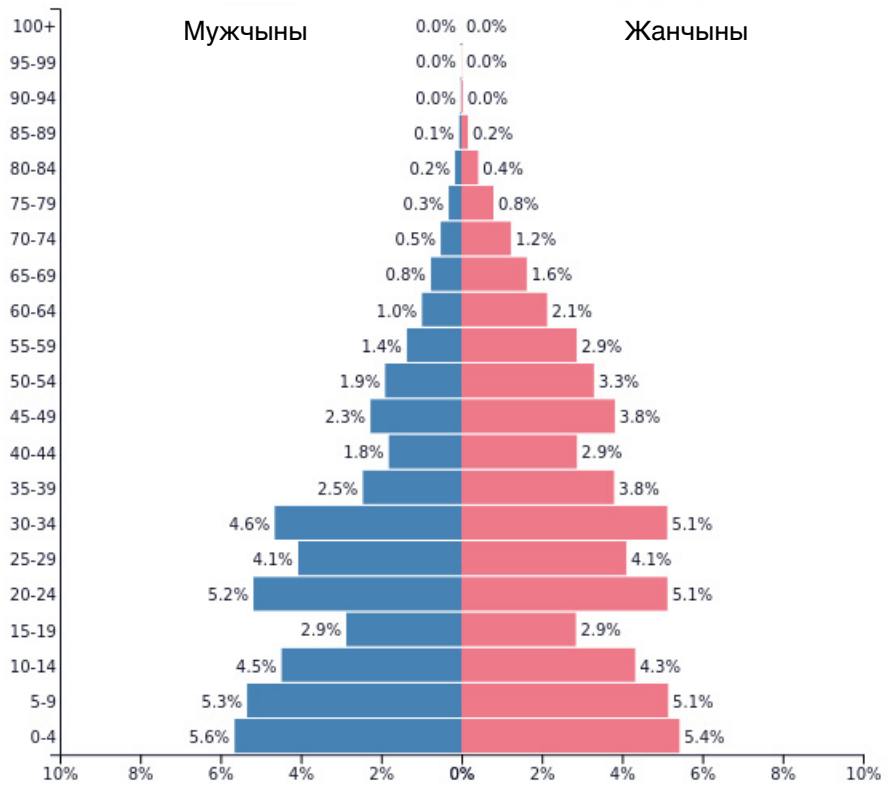
Германія – 1960 г.
Насельніцтва: 73 414 228

1960

PopulationPyramid.net

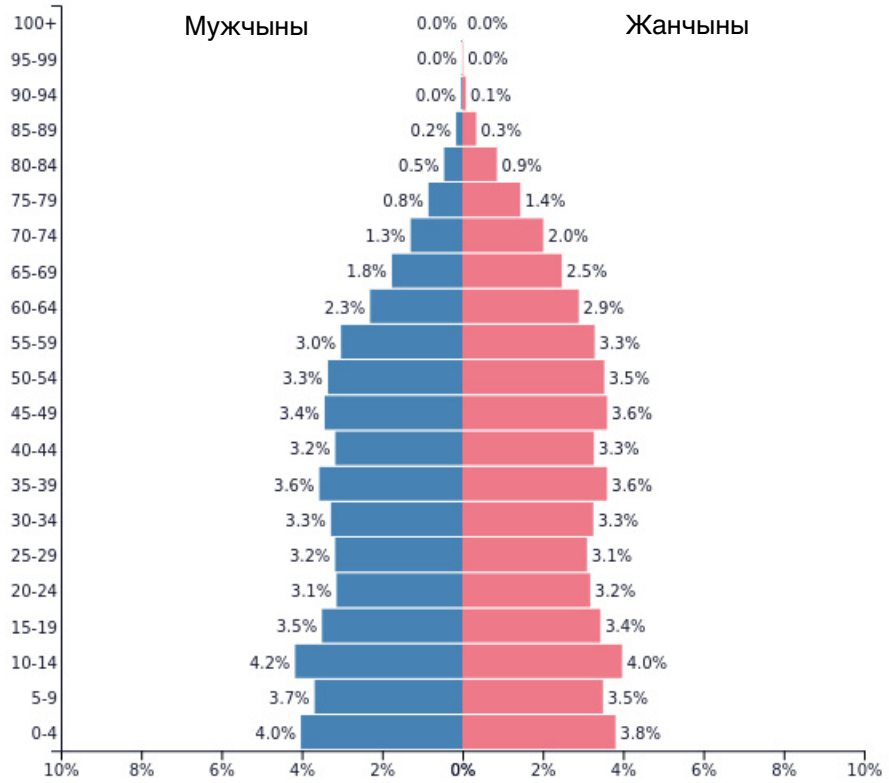
Польща – 1960 г.
Насельніцтва: 29 614 200

PopulationPyramid.net

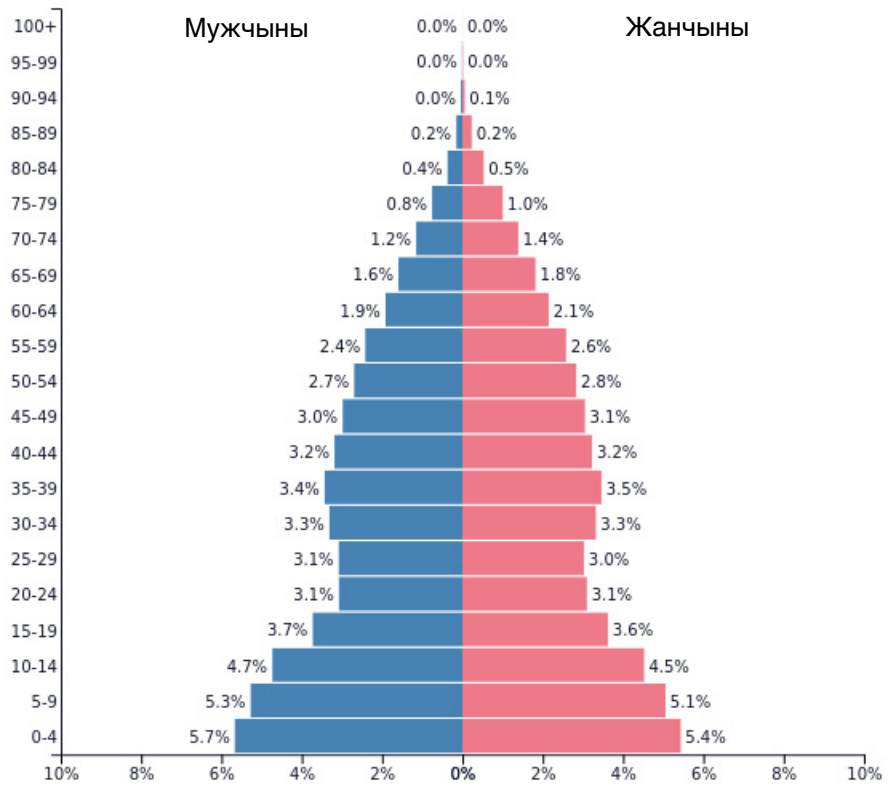
Расійская Федэрацыя – 1960 г.
Насельніцтва: 119 871 699

1960

PopulationPyramid.net

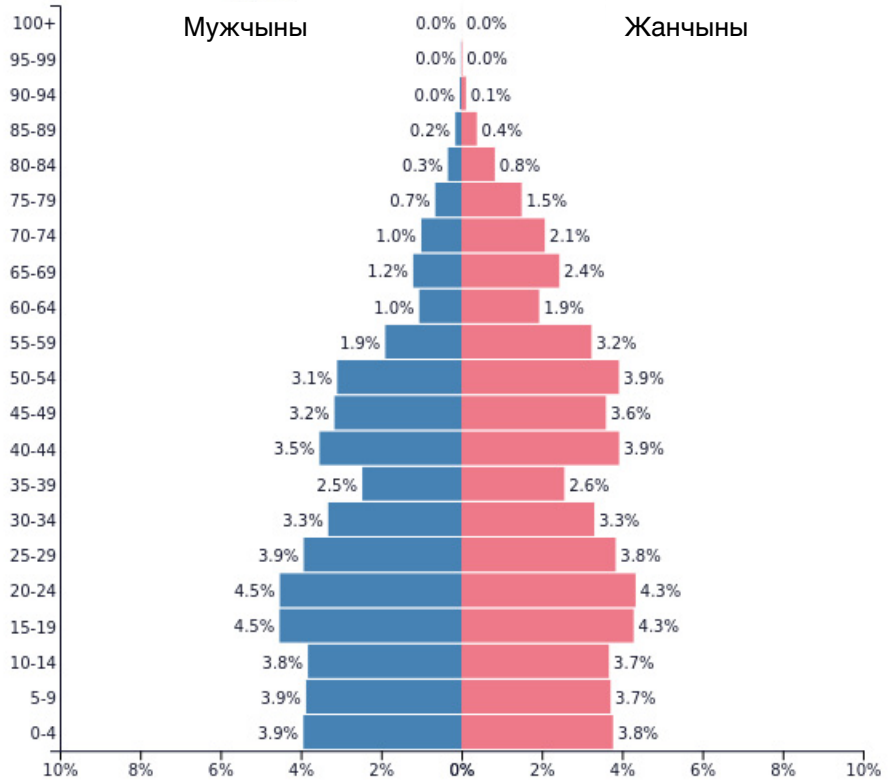
Вялікабрытанія – 1960 г.
Насельніцтва: 52 370 594

PopulationPyramid.net

Злучаныя Штаты Амерыкі – 1960 г.
Насельніцтва: 186 720 570

1980

PopulationPyramid.net

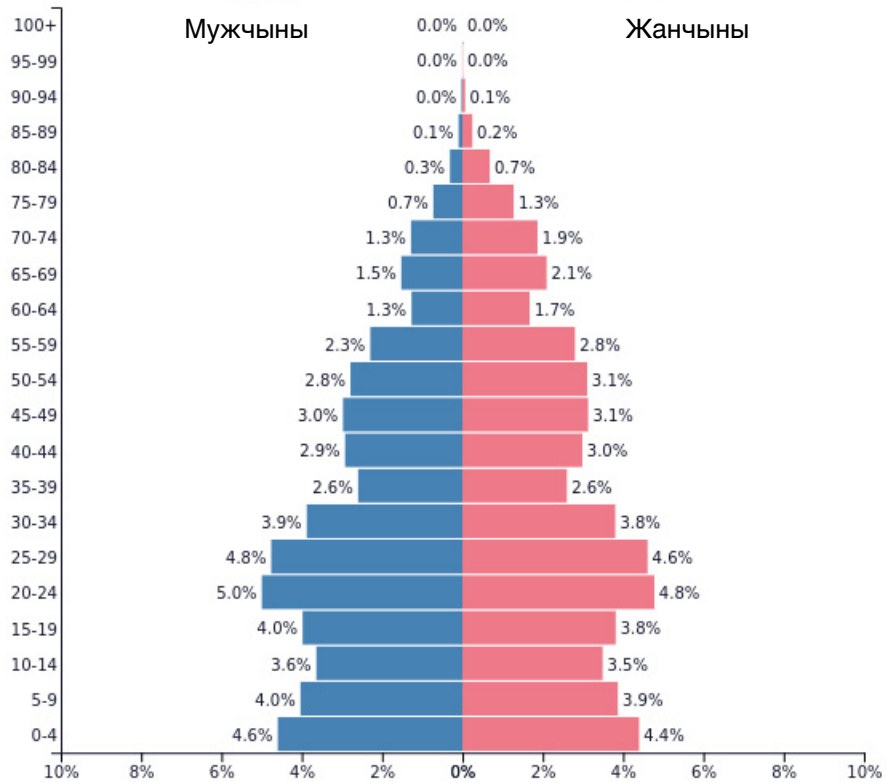
Беларусь – 1980 г.
Насельніцтва: 9 569 847

PopulationPyramid.net

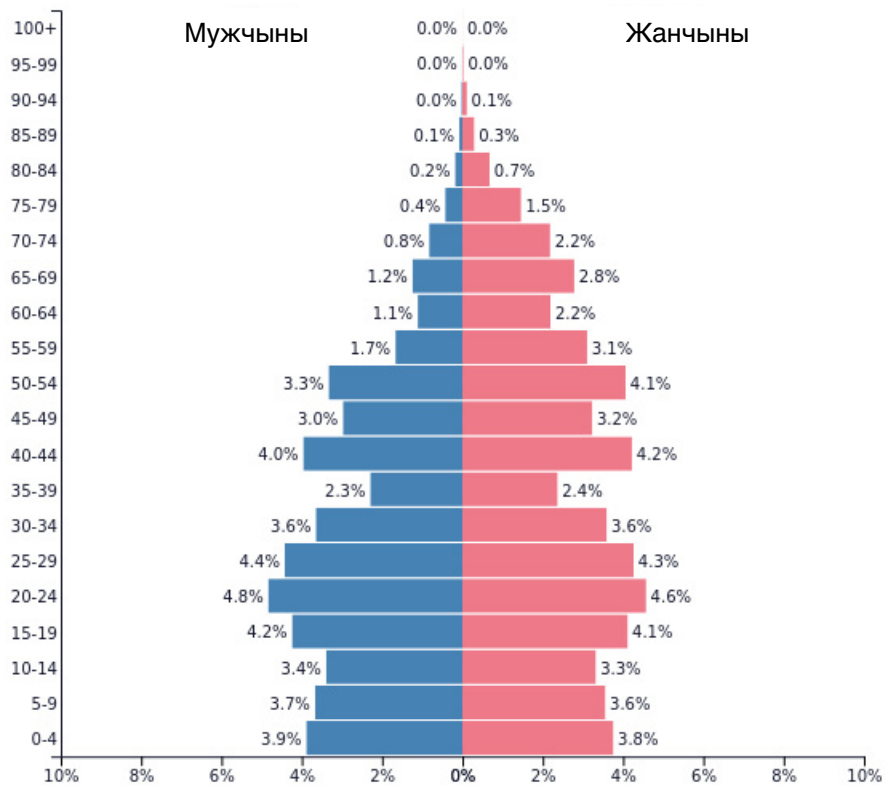
Германія – 1980 г.
Насельніцтва: 78 283 100

1980

PopulationPyramid.net

Польшча – 1980 г.
Насельніцтва: 35 539 723

PopulationPyramid.net

Расійская Федэрацыя – 1980 г.
Насельніцтва: 138 053 142